

Bilaga 23

Den svenska jämställdhetsdiskursens
exkluderingar – en intervjustudie om
jämställdhet, den nye mannen och
andra män

Josefin Kjellberg

Josefin Kjellberg är master i sociologi från Uppsala Universitet. Hennes forsknings- och intresseområden innefattar kritiska studier av män och maskuliniteter ur ett intersektionellt perspektiv samt poststrukturalistisk feministisk teori.

Innehåll

Sammanfattning.....	3
1 Studiens bakgrund och syfte.....	5
2 Jämställdhetsdiskursen och den nye mannen i en svensk kontext	7
3 Teoretiska begrepp och analysverktyg.....	9
4 Metod.....	11
4.1 Materialets tillkomst.....	11
4.2 Urval och presentation av intervjupersoner	11
5 Resultat	15
5.1 Den nye mannen utifrån olika subjektspositioner.....	15
5.2 De egna privilegiernas osynlighet och andra mäns ojämställdhet	24
5.3 Jämställdhet som konsensusbaserad särartsdiskurs.....	26
5.4 För jämställdhet – men mot feminism?.....	28
6 Avslutande diskussion	32
6.1 Jämställdhetsdiskursens och den nye mannens exkluderingar.....	32
6.2 Den nye (manlige) mannen – för jämställdhet ”i- princip”?	33
Referenser	37
Bilaga 1, Intervjupersoner	40
Bilaga 2, Intervjuguide.....	42

Sammanfattning

Föreliggande text baseras på en studie som genomfördes inom ramen för den masteruppsats författaren skrev våren 2012.¹ Det empiriska underlaget har i efterhand kompletterats med ytterligare intervjuer.

Studien utgår från tidigare forskning som hävdar att jämställdhetsdiskursen samt diskursen den nye mannen i Sverige bygger på ett vitt, heterosexuellt, medelklassideal som underordnar andra män/maskuliniteter (Gottzén 2011, Gottzén & Jonsson 2012). Den nye mannen definieras visserligen som ett maskulint ideal som värderar ett närvarande faderskap och som därmed ses som ett eftersträvt ideal ur ett jämställdhetsperspektiv, men samtidigt betonas vikten av att män behåller någon slags ”manlighet” (Nordberg 2005, Egeberg Holmgren 2011, Järvklo 2008). Den nye mannen framträder således främst som en vit, heterosexuell medelklassfader vilket gör att det är främst dessa män ses som och jämställda. Kan jämställdhetsdiskursen därmed i sin strävan att främja jämlikhet mellan könen, men genom att främst vända sig till vissa män, därmed skapa nya exkluderingar och hierarkier? Detta undersöks närmare i studien, vars syfte är att studera hur jämställdhetsdiskursens och den nye mannens inkluderingar och exkluderingar förhandlas i mäns diskussioner om maskulinitet och jämställdhet i intervjuer.

Studien bygger på resultaten från nio enskilda intervjuer och fem gruppintervjuer med sammanlagt sjutton män i olika åldrar, med olika klasspositioner samt med olika etniska och sexuella identifikationer. Urvalet av intervjupersonerna skedde strategiskt då deras sexualitet, etnicitet samt klasspositioner kunde antas innebära olika grad av privilegiering respektive exkludering i relation till jämställdhetsdiskursen och den nye mannen.

Resultatet visar att den maskulinitetsdiskurs som framträdde i de flesta intervjuer låg nära den nye mannen; ett mer jämställt, eller i alla fall barnorienterat, maskulinitetsideal. Bibehållande av manlighet verkade dock vara viktigt då motidentifikationer med ”fjollighet” ofta förekom. Det som skilde intervjupersonerna åt var deras etniska, klassmässiga och sexuella subjektspositioner som relaterade till jämställdhet och maskulinitet på olika sätt. I analysen användes begreppet problematiska eller (o)privilegierade subjekts-

¹ Delar av studien och denna text har även antagits för publicering i *Nordic Journal for Masculinity Studies (Norma)*, 8(2) 2013.

positioner (Staubæs 2003) för att beskriva den underordning som homosexuella och muslimska män ges i relation till jämställdhetsdiskursen. Författaren argumenterar för att detta skapade olika strategier hos dessa män som gick ut på att "reparera" eller hantera denna underordning, strategier som ibland innebar ett avståndstagande från jämställdhet. Andra män (företrädevis vita, heterosexuella fäder) kunde mer oproblematiskt identifiera sig med den nye mannen. Författaren argumenterar dock för att den nye mannen eventuellt innebär en barn- snarare än jämställdhetsorienterad maskulinitet. Ett annat mönster som löpte genom samtliga intervjuer var nämligen att man talade om jämställdhet i termer av köns särart samt konsensus och förhandling inom parrelationen, emedan man var mer kritisk gentemot feminism som upplevdes som alltför konfliktbetonad och radikal, möjligen då den istället belyser och kritiserar mäns överordning på ett mer strukturellt plan i samhället.

1 Studiens bakgrund och syfte

Sverige har en lång historia av progressiv jämställdhetspolitik och placerats ofta högt i internationella mätningar av jämställdhet mellan män och kvinnor (Hausmann et al. 2010, de Bonfils et al. 2013). Sverige har också sedan 1960-talet kännetecknats av en jämställdhetspolitisk maskulinitetsdiskurs kring ”den nye mannen”, ett ideal som kännetecknas av en jämställd och omsorgsinriktad maskulinitet som inte distanseras från femininitet. Flera genusforskare menar att denna lever kvar än idag, om än i förändrad form (Nordberg 2005, Egeberg Holmgren 2011, Järvklo 2008). Men vem är det man beskriver då man talar om den nye mannen? Vilka män framställs som jämställda subjekt, och vilka utmålas som mer problematiska?

Jämställdhetsdiskursen,² som utmanar ojämlika relationer mellan män och kvinnor, har kritiserats av flertalet forskare för att (re)producera andra maktrelationer (Gottzén 2011, de los Reyes et al. 2006, Dahl 2005, Egeberg Holmgren 2011, Järvklo 2008). Lucas Gottzén (2011), menar exempelvis att jämställdhetsdiskursen och diskursen den nye mannen i de nordiska länderna, särskilt i Sverige, bygger på ett vitt, heterosexuellt, medelklassideal som exkluderar andra maskuliniteter (Gottzén 2011, jfr också Gottzén & Jonsson 2012).

Enligt Paulina de los Reyes (2006) ingår bilden som jag inledningsvis gav av Sverige som ett ”jämställdhetsparadis” i den svenska nationalidentiteten och tanken om folkhemmet. Hon menar vidare att jämställdhet har blivit en arena där ”svenskhet” och ”invandrare” reproduceras som två separata kategorier. ”Invandrare”, särskilt muslimer, görs här till bärare eller offer för patriarkala mönster medan jämställdhet förknippas med svenskhet (de los Reyes, Molina & Mulinari 2006).

Jämställdhetsdiskursen har också kritiserats för att reproducera ett heteronormativt ideal. Ulrika Dahl (2005) menar att det svenska jämställdhetsprojektet bygger på en heterosexuell norm, med den heterosexuella kärnfamiljen som huvudmottagare. De jämställdhetspolitiska diskussionerna och förslagen kretsar främst kring

² Jämställdhetsdiskurs används i denna text synonymt med begreppet jämställdhetsprojekt och inkluderar både statlig politik/ideologi, forskning och debatter i media kring jämställdhet. Det bör dock påpekas att det finns olika jämställdhetsdiskurser som kan variera över samhällen och tidsperioder, och den som avses här är således den som jag utifrån ovan nämnda forskare menar är den just nu dominerande diskursen i en svensk kontext.

arbetsfördelningen mellan en man och en kvinna i ett heterosexuellt par (Dahl 2005).

Kan jämställdhetsdiskursen genom att anropa ett visst jämställdhetspolitiskt maskulint subjekt (den nye mannen) därmed skapa nya exkluderingar och hierarkier? Detta undersöks närmare i föreliggande studie, vars syfte är att studera hur jämställdhets- samt maskulinitetsdiskurser som den nye mannens inkluderingar och exkluderingar förhandlas i mäns diskussioner om maskulinitet och jämställdhet i intervjuer.

2 Jämställdhetsdiskursen och den nye mannen i en svensk kontext

Jämställdhetsdiskursen har en tämligen stor betydelse i en svensk kontext. Enligt Marie Nordberg (2005) har diskursen genom sin institutionalisering i den statliga jämställdhetspolitiken blivit något som alla måste relatera till, något som man måste förhålla sig till i sina självrepresentationer om man vill framstå som ”politiskt korrekt”. Nordberg påpekar vidare att ”det traditionella” och ”det moderna” blivit retoriska motbilder i jämställdhetsdiskursen. Jämställdhet knyts till modernitet och män som tar hand om barn och hem ses som nytänkande och moderna, liksom kvinnor som sysslar med så kallade manliga uppgifter. Ojämställdhet och traditionella könsmonster tillskrivs arbetarklass, kyrka, militär, invandrare, landsbygdsbor och äldre. Vidare menar Nordberg att tankar om köns likhet samt maktskillnader dem emellan löpt parallellt med tankar om köns (positiva) särart och kompletterande natur i jämställdhetsdiskursen under 1990-talet, för att under början av 2000-talet mynna ut i en jämställdhetsdiskurs i större utsträckning präglad av kritik av maktskillnader mellan könen.

Ett centralt drag i nuvarande jämställdhetspolitiska diskurs är också området mäns våld mot kvinnor samt hedersrelaterat våld, ett av den nuvarande regeringens prioriterade områden inom jämställdhetspolitiken (Regeringskansliet 2013).

Talet om den nye mannen kan vidare ses som en maskulinitetsdiskurs skapad av den statliga maskulinitets- och jämställdhetspolitiken, eller det som Järvklo (2008) sammanfattar i begreppet maskulinitetspolitik. Diskursen baseras på ett heteronormativt synsätt med en svensk eller nordisk heterosexuell fader som bör uppmuntras att vara mer närvarande i sina barns liv samt en bra (manlig) förebild, trygg i sin manlighet. Den nye mannen förväntas således anamma traditionellt feminint kodade sysslor i relation till hem och barnomsorg, samtidigt som han behåller sin ”manlighet”. Detta kan göra att män, så länge de tar ut halva föräldraförsäkringen, inte behöver reflektera över andra privilegier som kommer med deras position som (vita, heterosexuella) män (Järvklo 2008). Även Dahl menar att män förväntas vara närvarande, omsorgsgivande fäder och erbjuda positiva manliga förebilder i jämställdhetsdiskursen. Den gode, jämställda mannen konstrueras således som en heterosexuell far, som dock också ska vara ”manlig” (Dahl

2005). "Goda pappor" blir därmed både utgångspunkten, medlet och målet för maskulinitetspolitiken (Egeberg Holmgren 2011).

Den nye mannen återkommer även i forskning om män och faderskap. Lars Plantin menar att faderskap har kommit att bli det största området inom nordisk mansforskning (Plantin 2003). Frågan är dock om det finns en tydlig koppling mellan faderskap och jämställdhet. Det finns forskare som värjer sig från tendensen att koppla samman ett närvarande faderskap med jämställdhet. Lisbeth Bekkengen (2002, 2003) påpekar till exempel att barnperspektivet fått allt större betydelse i det svenska samhället och att det inte ifrågasätts på samma sätt som jämställdhet. Män kan således mycket väl vara barnorienterade utan att vara eller bry sig så mycket om jämställdhet. Män förutsätts ha goda relationer till sina barn för barnens (och mannens egen) skull, inte jämställdhetens. Den nye mannen är således inte nödvändigtvis jämställdhetsorienterad utan barn- eller familjeorienterad. Med detta vill hon varna för att sätta likhetstecken mellan "bra pappor" och "jämställda män" och att den barnorienterade maskuliniteten, liksom den nye mannen, är på väg att få en hegemonisk ställning vilket inte nödvändigtvis leder till ökad jämställdhet (Bekkengen 2003).

Jämställdhetsdiskursen har således stor betydelse i en svensk kontext då den blir något som alla måste förhålla sig till. Den med jämställdhetsdiskursen sammanhängande maskulinitetsdiskursen den nye mannen urskiljs dock som en diskurs som privilegierar vithet/"svenskhet", heterosexuallitet och faderskap, som dock fortfarande bevarar någon slags "manlighet" och som inte nödvändigtvis vurmar för jämställdhet. Det bör dock påpekas att maskulinitetsdiskurser givetvis är historiskt föränderliga, så också den nye mannen. Se exempelvis Thomas Johanssons diskussion av detta i texten Maskuliniteter i förändring i denna utredning (Johansson 2013).

3 Teoretiska begrepp och analysverktyg

För att göra resultatdelen mer genomskinlig presenteras och definieras här de teoretiska begrepp och analysverktyg som kommer att återkomma i texten. För en mer utförlig teoretisk diskussion hänvisas till författarens masteruppsats (Kjellberg 2012).

Den teoretiska begreppsapparaten är hämtad från Ernesto Laclau och Chantal Mouffes (1985) diskursteori. En *diskurs* kan enligt en vanlig definition sägas vara ett särskilt sätt att förstå och tala om världen eller en del av världen på (Winther-Jørgensen & Phillips 2000). Den process där språkliga tecken sätts i relation till varandra på ett särskilt sätt och därigenom får sin mening benämns *artikulation*. Varje talhandling ses som en artikulation, och utgör den process i vilken formeringen, förändringen och kampen om diskurser sker och i vilken mening, makt och subjekt därmed skapas och fixeras (Winther-Jørgensen & Phillips 2000).

Laclau och Mouffes begrepp *subjektspositioner* innebär vidare ett slags ramverk för tolkning (interpretative framework) genom vilket individen relateras till samt förstår sina positioner i olika maktrelationer (Smith 1998). Samma individ kan inta flera och ibland motsägande subjektspositioner, men alla subjektspositioner är inte möjliga för alla. Individer interPELLERAS eller anropas nämligen till vissa subjektspositioner av diskurserna, och förväntas bete sig i enlighet med dessa.³ I detta anropande skapas således subjektet (Laclau & Mouffe 1985) Ett vanligt exempel på detta anropande är då man redan på BB utropar ”det blev en flicka/pojke”, vilket skapar den nyfödda människan som ett könat subjekt. Identitet ses därmed hos Laclau och Mouffe som en identifikation med en subjektsposition i en viss diskursiv struktur. Identitet konstitueras således genom likhetsskapanden med vissa positioner och motidentifikationer med andra. Då man identifierar sig med en subjektsposition (svarar på anropandet) till exempel som ”man”, skapas därmed också en tillhörighet till ”gruppen män”. I skapandet av denna kollektiva identitet skapas också ”de andra”, till exempel kvinnor, och skillnader inom gruppen osynliggörs (Winther-Jørgensen & Phillips 2000).

³ Ursprungligen kommer begreppet anropande eller interpellation från Louis Althusser (1976). Jag använder i texten begreppet anropande för att beskriva den språkliga (kategoriserings)process varigenom en person placeras i och identifierar sig med olika subjektspositioner. Jag tolkar anropandet som producerat av en viss diskurs men som kan ske genom olika språkliga yttringar av både individer och av mer abstrakta avsändare såsom exempelvis normer eller media.

Ett centralt analytiskt verktyg i studien är Dorthe Staunæs begrepp *problematiska subjekspositioner* ("troublesome" eller "troubled subject positions").⁴ Begreppet är ursprungligen hämtat från Wetherell men Staunæs tar ett bredare grepp och använder det för att åsyfta icke-normativa diskursiva och sociala positioner. Motsatsen till en problematisk subjeksposition innebär en subjeksposition som är privilegierad av eller sammanfallande med normerna som råder i kontexten eller samhället (Staunæs 2003). I texten argumenterar jag för att jämställdhetsdiskursen på olika sätt anropar vissa män till mer privilegierade eller oproblematiska subjekspositioner.

Studien har även inspirerats av teorier om maskuliniteter, framförallt Raewyn Connells (1995) teori om hegemonisk maskulinitet. Hegemonisk maskulinitet ämnar enligt min tolkning beskriva relationerna mellan maskulinitet och femininitet samt mellan män/maskuliniteter, och hur detta involverar andra maktrelationer baserat på klass, etnicitet och sexualitet. Hegemonisk maskulinitet är således ett föränderligt ideal som underordnar både kvinnor/femininitet och de maskuliniteter som förknippas med ickevithet och arbetarklass (marginaliserade maskuliniteter) samt homosexualitet (underordnad maskulinitet) (Connell 1995). Även om inte Connell explicit förhåller sig till intersektionalitetsbegreppet är min tolkning att teorin ändå tar hänsyn till olika maktkategoriers sammanvävningar och hierarkier.

⁴ Begreppet (o)privilegierade subjekspositioner används synonymt med problematiska subjekspositioner i texten.

4 Metod

4.1 Materialets tillkomst

Det empiriska materialet i studien består av fem gruppintervjuer samt nio enskilda intervjuer med män i tre av dessa intervjugrupper. De tre första gruppintervjuerna och de enskilda intervjuerna med dessa intervjudeltagare utfördes inom ramen för det masteruppsatsprojekt författaren arbetade med under 2012. De två senare gruppintervjuerna genomfördes hösten 2013 på uppdrag av Utredningen om män och jämställdhet (U 2012:10).

Att använda intervjuer som datainsamlingsmetod motiverades av att intervjuer, både enskilda och i grupper, möjliggör att studera diskursartikuleringar, det vill säga tal om ett specifikt ämne som exempelvis manlighet eller jämställdhet. Enskilda intervjuer användes för att komplettera gruppintervjuerna då detta möjliggjorde ett studium av hur artikulationer av diskurser kring jämställdhet och maskulinitet eventuellt omförhandlades från gruppsamtalet till det enskilda samtalet, och vice versa.

Samma intervjuguide har använts i samtliga gruppintervjuer. En gemensam grundstruktur för intervjuguiden användes även i de enskilda intervjuerna. Strukturen i intervjuguiden bör benämnas som semistrukturerad då den innehöll flera diskussionsteman, ibland med olika underfrågor. Diskussionsteman som togs upp i både gruppintervjuer och enskilda intervjuer var associationer kring begreppen jämställdhet, manlighet, kvinnlighet och feminism samt diskussioner kring vad/vilka man förknippade med jämställdhet respektive ojämställdhet. Det diskuterades även olika jämställdhetspolitiska förslag samt samhällets ideal och stereotyper kring manlighet, omanlighet och (o)jämställdhet (se Bilaga 2 för strukturen i intervjuguiden).

4.2 Urval och presentation av intervju personer

Urvalet av intervju personer var strategiskt på så vis att jag eftersträvade att finna sammanhang där männens förutsättningar att identifiera sig med privilegieradesubjektspositioner inom jämställdhetsdiskursen och den nye mannen kunde förväntas se olika ut.

Den förstaintervjugruppen bestod av ledare i "pappagrupper", *PGL-intervjugruppen*. Mot bakgrund av den betydelse som fäder i

heterosexuella relationer har inom jämställdhetsdiskursen kunde nämligen identifiering med den nye mannen förmodas aktualiseras i sammanhang där män möts i deras roller av närvarande fäder. Jag kom i kontakt med en pappagrupsledare som intervjuades och fick genom honom kontakt med andra aktiva i ett lokalt nätverk för pappagrupsledare i en mellanstor svensk stad. Två personer i detta nätverk intervjuades tillsammans, och ytterligare två enskilt. Då samtliga ingick i samma nätverk var intervjupersonerna i alla fall ytligt bekanta med varandra.

En kritik som riktats mot diskursen den nye mannen och de exkluderingar som sker i jämställdhetsdiskursen är även heteronormen som förutsätts då jämställdhetspolitiska debatter och förslag kommit att inriktas mot heterosexuella män som är fäder. Den andra intervjugruppen, HBTQ-intervjugruppen, var därför män som identifierar sig som eller var engagerade i hbtq-personers rättigheter och som inte levde i ett heterosexuellt förhållande med barn. En gruppintervju genomfördes med fyra män som var engagerade i samma hbtq-förening i en mellanstor stad, varav tre även senare intervjuades enskilt. Samtliga hade träffats tidigare genom föreningen och kände varandra i alla fall till utseende och namn.

Valet av den tredje intervjugruppen, *M-intervjugruppen*, motiverades utifrån den forskning som visar på att de som exkluderas ur jämställdhetsdiskursen ofta är personer som identifieras som "invandrare". de los Reyes (2006) menar att särskilt muslimer framställs som den etniska "Andra". De fungerar så att säga som en motbild, den traditionella och patriarkala Andra, när den svenska nationalidentiteten knyts till jämställdhet (de los Reyes et al. 2006). Därför valdes en arbetsplats där personer som identifierar sig som praktiserande muslimer arbetade. Intervjupersonerna arbetade som fritidsledare på en skola samt ett anslutande kulturcentrum i en mellanstor svensk stad. Tre personer kom att delta i gruppintervjun, varav jag vid senare tillfällen även genomförde enskilda intervjuer med samtliga. Dessa tre personer var kollegor och två av dem umgicks även på fritiden.

För att bredda mitt urval genomfördes ytterligare två gruppintervjuer under hösten 2013 på uppdrag av Utredningen om män och jämställdhet (U 2012:10). Männerna i dessa gruppintervjuer valdes då de hade samma etniska och sexuella identifikationer och positioner som männen i PGL-intervjugruppen. De hade dock inte samma tydliga koppling till den nye mannen genom faderskap som

pappagrupsledarna. Skillnaden mellan de båda grupperna var främst utbildningsnivå och yrke.

Den ena intervjugruppen, *LB-intervjugruppen*, utgjordes av tre män utan högskoleutbildning som arbetade tillsammans på en gård på landsbygden utanför en mellanstor svensk stad. En av intervjupersonerna ägde gården, de övriga två var anställda på gården. Detta urval motiverades av att det gav en intressant möjlighet att studera hur de män i arbetarklassen i en rural miljö, vilka som jag nämnde ovan enligt Nordberg ofta beskrivs som traditionella eller konservativa i relation till jämställdhet och manlighet, förhåller sig till denna bild samt till jämställdhet (Nordberg 2005).

Den andra gruppen, *ING-intervjugruppen* bestod av tre män som arbetade som ingenjörer på ett större teknikföretag. Intervjupersonerna kände varandra till utseende och namn i egenskap av kollegor. Detta urval motiverades av att dessa män kunde jämföras avseende klassposition och etnisk identifikation med pappagrupsledarna, då intervjupersonerna i båda grupperna intog de vita/svenska, heterosexuella medelklasspositioner som privilegieras i diskursen den nye mannen. I PGL-intervjugruppen kunde dock faderskap antas aktualiseras i större utsträckning. Urvalet motiverades också av att en jämförelse kan ske med männen i LB-intervjugruppen som hade samma sexuella och etniska identifikation men inte samma utbildningsnivå eller position på arbetsmarknaden. En intressant jämförelse för båda grupperna kunde naturligtvis också vara HBTQ-intervjugruppen samt M-intervjugruppen, i vilka intervjupersonerna hade andra sexuella och etniska subjektspositioner.⁵

Nedan presenteras en översikt över samtliga intervjuer och intervjudeltagare. En mer utförlig presentation av intervjupersonerna återfinns i bilaga 1.

⁵ Jag kommer härnäst i texten att benämna de olika intervjugrupperna som PGL-intervjugruppen, HBTQ-intervjugruppen, M-intervjugruppen, LB-intervjugruppen respektive ING-intervjugruppen. Detta eftersom det kommer att behövas någon typ av benämning på de olika intervjugrupperna för att kunna skilja dem åt under resultatdelen. Namnen är valda för att återspegla urvalet som diskuterades ovan, inte för att personerna i intervjugrupperna kan ses som en sammanhållen grupp i någon annan bemärkelse eller för de olika intervjupersonerna (endast) positionerade eller identifierade sig som exempelvis pappagrupsledare/fäder, hbtq-personer, muslimer och så vidare.

Intervjugrupp	Deltagare i gruppintervjuer	Deltagare i enskilda intervjuer
PGL-intervjugruppen	Anders Mats	Mats Stefan Per
HBTQ-intervjugruppen	Erik Martin Paul Simon	Erik Martin Paul
M -intervjugruppen	Hamid Sameer Rami	Hamid Sameer Rami
LB-intervjugruppen	Kjell Pelle Niklas	
ING -intervjugruppen	Mikael Lars Henrik	

5 Resultat

5.1 Den nye mannen utifrån olika subjektspositioner

I diskursen om den nye mannen identifieras en jämställd man som är barnorienterad, ett icke-machobetonat manlighetsideal som dock fortfarande på något vis är "manligt" (Nordberg 2005, Egeberg Holmgren 2011, Järvklo 2008). Diskursen om den nye mannen är även dominerande i mitt material, då de flesta intervjupersoner artikulerade denna snarare än traditionell (macho)manlighet, vilken man istället tog avstånd från. Detta skedde dock på olika sätt i de olika intervjuerna.

Jag har argumenterat för att pappagrupsledarnas förutsättningar att identifiera sig med vita, heterosexuella medelklass-subjektspositioner som privilegieras i diskursen den nye mannen var goda. På frågan om varför de valt att bli pappagrupsledare svarade samtliga också att de blivit "handplockade" av personal de kommit i kontakt med inom mödra- eller barnvården eftersom de framstått som bra fäder, det vill säga engagerade i sina barn. Pappagrupsledarna blev således i relation till faderskap anropade som "nya män" – vilket kan ge dem ett annat utrymme att oproblematiskt identifiera sig med denna mer överordnade eller privilegierade subjektsposition i jämställdhetsdiskursen. Intervjupersonerna i PGL-intervjugruppen artikulerade vidare maskulinitet som att ta avstånd från machoideal och istället vara "trygg i sin manlighet". Faderskap ansågs, föga förvånande kanske, vara en central aspekt i denna manlighet:

Josefin: Finns det några särskilda situationer när ni känt er manliga?
När ni tänkt på det liksom?

Mats: Ja det är väl i, som jag ser det som mycket i rollen som pappa faktiskt. Det, det är nog där jag ser min, min manlighet egentligen... Det är ju lite problematiskt tycker jag det här med manlighet, man tänker alltid på de här, stora kraftiga, man ska va lite macho och sånt där och... Eller den föreställningen, den associationen man gör ofta. Men jag tror för egen del att det är min roll som pappa där jag känner att...

Intervjupersonerna var dock fortfarande måna om att bibehålla någon slags uppdelning mellan manlighet och kvinnlighet. Kvinnligt kodat beteende och utseende undveks, bland annat genom att man tydligt tog avstånd från "velourpappan", "mjukismannen" och "fjollan", vilket kan ses som motidentifikationer med mer feminina

positioner. Detta bevarande av manlighet är också som jag ovan nämnt centrala delar av diskursen den nye mannen. Det har dock inte alltid varit så, något som Roger Klinth och Thomas Johansson visat i sin forskning om politiken och kampanjerna för pappaledighet under 1970–2000-talet. De menar att velourmannen framträdde som en negativ motbild i pappaledighetskampanjerna under sent 1970-tal (Klinth & Johansson 2010). Ungefär samtidigt menar idéhistorikern Helena Hill att mansrörelsen började hånas för sina ”mjukismän” (Hill 2007). Denna förskjutning kunde också skönjas i mina intervjuer med pappagrupsledarna:

Josefin: Vi pratade ju lite om att begreppet velourpappor till exempel nästan har försvunnit sist. Har det, mansidealet förändrats, tycker du?

Mats: Nej jag tror att, jag tror att velourpappan har försvunnit. Alltså han som går hemma i, i mjukisbyxor, och, och myser bara. Den, vad ska man säga inte rollen men den personen, den typen har försvunnit den finns inte längre.

Josefin: Nej. Och vem har ersatt, honom?

Mats: Ja jag hoppas att det är den här, lite vanligare, manligare eller jag ska inte säga manligare men den som, den tryggare. Jag hoppas det att, samhället har förändrats.

Männen i ING-intervjugruppen hade samma möjligheter att identifiera sig med de (i relation till diskursen den nye mannen) privilegierade subjektspositioner som intervjupersonerna i PGL-intervjugruppen, givet deras etniska, klassmässiga och sexuella identifikationer och positioner. Under intervjun visade det sig att en av intervjupersonerna, Henrik, även varit ledare i pappagrupper. I ING-intervjugruppen diskuterades ändå faderskap i mindre utsträckning, men man tog också avstånd från samhällets stereotypa bilder av manlighet (förkroppsligade i exempelvis Sean Connery), som man betraktade som alldeles för traditionella eller machobetonade. Ett maskulinitetsideal närmare diskursen den nye mannen artikulerades således. Intervjupersonerna i denna intervjugrupp ansåg det också vara viktigt att man delade på hushållssysslor liksom omsorgen om barnen, men det fanns även vissa gränser gentemot vad som tolkades som feminint kodade beteenden eller sysslor:

Josefin: Finns det nånting som ni tänker på när jag säger omanligt då, ni har ju varit inne lite på det?

Mikael: Ja, men alltså... omanligt det, ja... om man säger Christer Lindarw, det känns ju inte så jävla manligt, så där, det.

Henrik: Jag kommer in lite på det, händighet, att man är lite händig och ska rå sig själv och ska, tapetsera och snickra och, mecka lite. Det kan väl va lite manligt, kanske.

Lars: Mera hantverk.

Henrik: Slå upp en altan själv, då känner man sig ju lite manlig.

Mikael: Jo, men att sy är ju också ett hantverk, det är ju liksom, det är inte så jävla lätt.

Lars: Nej jag kan inte det. Men jag har ju aldrig testat så (Henrik: nej inte jag heller), min fru vill ju gärna sy då så att, ja men varför ska hon inte göra det då hon är ju duktig på det.

Mikael: Men jag har ju, min dotter har ju dansat mycket. Och det är ju alltid jag som har fått sy dom här, dräkterna (Lars: jaha! Okej.). men jag har ju en symaskin då, jag tog ju farmors gamla symaskin då, när hon dog då. Men eh, nej det är nästan som att det har blivit en princip-sak för hennes mamma att det där, lämnas alltid till mig.

Henrik: Ja, men är det mycket killar som är med och dansar? Eller är det bara tjejer?

Mikael: Nej, det är nästan bara tjejer.

[...]

Lars: Men det anses ju inte som manligt inte, att gå och dansa. I alla fall inte, att dansa så. (Mikael: Nej, men alltså) pardans, det är ju en sak men just det där, balett och (Mikael avbryter)

Mikael: Men sen, sen när man tittar på dom här, grabbarna som då har gått och slutar nionde klass där och då har gått dansklass, när dom dansar med dom här tjejerna, och dom lyfter dom. Dom är ju, (Henrik: bra tränade), dom är ju vältränade dom här killarna dom lyfter dom (tjejerna) och, sen hur dom dansar dom där då, dom är ju helt livsfarliga när dom kommer ut på lokal sen (skratt). Det är ju liksom, då kan ju dom andra ångra sig, att dom inte valde dansklassen.

Lars: Är det så?

Mikael: Dom kommer att ha det förspänt! (skratt).

Lars: Eh, jag tänkte säga att, att gå på en musikal, där killarna dansar, så är det ju ingen risk att några tjejer behöver vara oroliga, om man säger så (skratt).

Under en diskussion om omanlighet lyfts således Christer Lindarw av Mikael, varpå diskussionen leds in på något som anses mer manligt: "händighet" och hantverk. Intressant att notera är dock att Mikael invänder att sömnad också är ett hantverk, något han själv brukar syssla med. Efter detta uttalande frågar Henrik om det finns killar som dansar, vilket skulle kunna tolkas som en slags invändning mot Mikael's artikulering av sömnad av danskläder samt dans som förenligt med manlighet. Mikael verkar också invända mot Lars åsikt att det inte anses manligt att dansa genom att poängtera de dansande killarnas heterosexuella attraktionskraft, vilket Lars tillbakavisar genom att antyda att dessa killar ofta är homosexuella.

Manlighet verkar således inte anses vara förenligt med homosexualitet, varken för Lars eller Mikael. Det fanns dock en viss oenighet kring artikulering av manlighet respektive omanlighet inom intervjugruppen, där Mikael enligt min tolkning försöker bredda manlighetsbegreppet genom att artikulera det i termer av sömndad samt dans emedan Lars och Henrik höll fast vid manlighetens koppling till "händighet". Bevarandet av "manlighet" som tidigare forskare urskiljt i diskursen den nye mannen återfanns således i mitt material, även om viss ambivalens inför detta fanns.

I intervjuerna i LB-, HBTQ- och M-intervjugruppen framstod den nye mannen som ett mer komplicerat ideal att identifiera sig med. De intervjuade muslimska männen artikulerade inte den nye mannen som ett ideal på samma sätt som intervjupersonerna i PGL- eller ING-intervjugruppen, förutom möjligen då det kom till engagemang i sina barn. Istället sågs maskulinitet som en försörjarroll i den heterosexuella familjen. I intervjuerna tog de dock avstånd från bilden av dem som ojämsställda muslimska män. Denna medvetenhet om sin exkludering och stigmatisering i jämställdhetsdiskursen som förekom i dessa intervjuer, kan ses som de problematiska subjekspositioner som uppstår då dessa exkluderas från de normer som privilegieras i samhället (jfr Staunæs 2003). För att "reparera" den problematiska subjekspositionen – för att hantera underordningen som en muslimsk position innebär i relation till jämställdhetsdiskursen – artikulerades i intervjuerna traditionell maskulinitet som betonar försörjaransvar som en motbild till deras etniskt problematiska position. Det första citatet kommer från gruppintervjun och den andra från den enskilda intervjun med Hamid:

Josefin: Ehm, vad innebär manlighet, för er?

Rami: Trygghet! Jag säger trygghet.

Hamid: Manlighet för mig egentligen, är den som klarar sig i livet, och försöker att uppfostra sina barn för en bra framtid. Att ge trygghet, till hela familjen. Försöka att hela tiden ta hand, om familj, och vara den som är huvudansvarig.

[...]

Josefin: Eh, skulle du vilja berätta lite mer om vad manlighet innebär för dig?

Hamid: ... Manlighet är för mig egentligen stolthet. Jag är stolt, när jag ser att min familj mår bra. Jag är stolt, när jag ser, att jag kan försörja min familj. Jag är stolt när jag ser att mina barn, dom har fått en bra utbildning, bra arbete, att dom går vidare i livet.

Det tycks som att Hamid här artikulerar diskursen om den nye mannen genom att framhålla sitt eget engagemang i sina barns uppväxt, men idealet framstår som omöjlig att leva upp till på grund av bilden av muslimska män som ojämslida. Detta är en bild som männen ofta lyfte och samtidigt tog avstånd från.

Hamid: Vi, vi är inte de här människorna som till exempel visas på TV och visas på nyheterna och sådär (Rami: nej, nej). Som misshandlar kvinnor, misshandlar barnen. Eh, tvärtom. Vi är för kvinnor, vi värderar dom, vi ger dom kärlek, det som dom behöver.

Rami: När, när vi, jag lovar när jag sitter och kollar på TV, alltså de här dokumentärerna som jag kan sitta och kolla på, på svensk TV. De visade en dokumentär om hemska grejer, och pratade om islam, jag lovar, det är inte våran värld. Jag lovar jag bara skrattade, jag bara skrattade rakt ut.

Josefin: Ja, vad visade dom upp för slags bild tyckte du? I liksom svensk media?

Rami: Ja men att det här är islam.

Hamid: Ojämlighet. Att kvinnor och männen där lever separat (Rami: att mannen slår) att mannen dominerar henne, (Rami: och barnen), att mannen, agar barnen.

En skillnad mot samtliga andra intervjugrupper var således att de muslimska männen försvarade Islam mot (tänkta) anklagelser för att vara ojämslida och istället framhöll den egna religionen och sättet att leva som verklig jämslida. De framförde också ofta kritik mot individualismen i den svenska jämslida-diskursen och sättet att leva:

Josefin: Ehm, vi skulle kunna börja med att ni får, ehm, tala om vad ni tänker på när ni hör ordet jämslida.

Hamid: Ja det kan man väl säga att eh, I Sverige så försöker dom i alla fall att, det ska vara jämslida. Och eh, vi försöker också, vi som har invandrarbakgrund, att anpassa oss i det här nya samhället. Eh, vi, tänker ofta på hur, svenskarna tänker och hur vi tänker, vi som kommer från Mellanöstern. Vi har en annan uppfattning om, om den här, jäm, eh, jämslida.

[...]

Rami: Ja men det är samma sak här i Sverige! Dom har också svårt med jämslida. Det spelar ingen roll om du ser i media, eller i tidningen, när det gäller det här mellan man och kvinna, jämslida. Men det är samma, det är samma sak. Men uppfattningen är att de har, att de har diskuterat den här frågan tidigt, tidigare än oss. (H – ja). Men annars, det är samma! Det finns ingen skillnad! Till och med vi är barmhärtiga, när det gäller, eh, man och kvinna, bättre än i Sverige, ja jag säger ärligt.

Hamid: Det, eh, när jag säger det här Rami, så menar jag inte att det är sämre eller bättre. Eh, men, vi ser sådär, kvinnor som jobbar hemma, eh, dom lever egentligen, bättre än i svenska familjer. Vi har det här, sociala livet. Vi som bor i en by till exempel, eller på landet eller så där, alla bryr sig om varandra. Alla stödjer varandra. Alla ställer upp när det händer nånting. Om vi jämför med det svenska samhället, där man ser att det är många, som har splittrat det sociala livet. Var och en tänker på sig själv. "Jag ska göra så, jag bryr mig inte om vad som händer ute det är inte min sak". Vi, det är i vårt blod, när man ser nånting fel eller sådär, man försöker att ingripa och hjälpa till, och stödja.

Hamid försöker förklara skillnaderna mellan "vår" (muslimer/invandrare från Mellanöstern) och "deras" ("svenskars") syn på jämställdhet. Rami reagerar på detta och artikulerar en skarp kritik av "uppfattningen" om Sverige som mer jämställt. Båda anar en underton i min fråga, de verkar kunna identifiera en underförstådd antydning om att de som muslimer inte förväntas vara lika jämställda, varför de går in i "försvarsläge". Det är här viktigt för mig att poängtera att det inte är min tolkning att det är intervjupersonernas specifika "kultur" som skapar dessa diskursartikuleringar, utan att det är samhällets diskurser som placerar dem i en viss (etniskt) problematisk subjektposition utifrån vilken de talar. Denna underordnade position hanterades genom att betona traditionella familjevärderingar och den egna religionen som överlägsen i relation till den svenska individualismen. Staunæs gör en liknande tolkning av den subjektposition som "invandrare" som en elev i hennes studie placerades i, mot vilken han gjorde motstånd genom att artikulera (hyper)maskulinitet:

In this perspective, hypermasculinity is not just a product of family culture or Muslim tradition, in which "boys are expected to enlarge and capture the room", as it is often said in public narratives. Rather, the construction of hyper-masculinity in the 7th grade is a question of establishing a component in the subject position that can repair a troubled subject position and compensate for a feeling of weak ethnicity (Staunæs 2003, 108).

Intervjupersonerna i HBTQ-intervjugruppen tog också avstånd från samhällets machoideal, men den nye mannen framstod även som ett problematiskt ideal då jämställda män ofta beskrevs som heterosexuella. I dessa intervjuer förekom också ett "reparerande" genom att de erkände sig som homosexuella men tydligt tog avstånd från synen på dem som "fjolliga" eller feminina för att fortfarande betraktas som "normala" män.

Josefin: Omanlighet då? I samhällets ögon? Finns det någonting som betraktas som, som omanligt, idag?

Erik: Ja, fjollighet, skulle jag vilja säga.

Martin: Ja det förekommer ju ofta i, ja i bögvärlden då, det kan man se på såna här, sajter, det finns ju, sajter på nätet ja, dejtingsajt helt enkelt, där står det "jag gillar manliga killar. OBS! Inga fjollor!" (Tillgjord röst). Ja, det står ju väldigt ofta.

Simon: Ja det är ju de största grupperna på gayforumet QX är fortfarande eh, män som gillar riktiga män eller män som gillar män, så, och så antyder de att dom som är fjolliga är inte, män. [...] Jag skulle väl säga att, eller i alla fall att jag har uppfattningen att, ju mer nyutkommen man är på något sätt eller ju mindre integrerad man är i gayvärlden, så, så är man fortfarande väldigt mån om den här bilden. För om man, om man just har kommit ut då vill man fortfarande behålla sin värdighet på nått sätt, för man känner att den kanske har kränkts. Och så vill man säga att "Ja, jag är gay, men jag är inte en av dom." Och så försöker man hålla bort dom som är fjolliga, och dom som är, eh, minst accepterade, eh, bland annat transsexuella, transpersoner, och så vidare.

Simon beskriver här hur man när man kommer ut som bög riskerar förlora sin värdighet som man. För att upprätthålla denna förlorade värdighet tar en del avstånd från "fjollighet" och de personer som förknippas med detta. Den förlorade värdigheten kan tolkas som förlorad status i den hierarki mellan män som den hegemoniska maskulinitetsdiskursen enligt Connells (1995) definition innebär. För att "reparera" den problematiska subjektsposition som uppstår då man "kommer ut" är man noga med att ta avstånd från "fjollighet", det vill säga det som inte betraktas som manligt. Här (re)produceras således en hierarki inte bara mellan heterosexuella och homosexuella män, utan också mellan män och kvinnor eller manligt och kvinnligt då det som underordnas ("fjollighet") traditionellt betraktas som kvinnligt. Det bör dock påpekas att denna strategi för "reparerande" av en problematisk subjektsposition inte lika tydligt är en konsekvens av jämställdhetsdiskursens exkluderings som det ovan nämnda fallet med de muslimska männen, utan snarare en konsekvens maskulinitetshierarkier. Däremot återfinns marginaliseringen av homosexualitet i jämställdhetsdiskursens och den nye mannens fokus på den heterosexuella kärnfamiljen och familjefadern (jfr Dahl 2005). Artikuleringen av familj då det kom till jämställdhet förekom inte heller på samma sätt i intervjuerna med männen i hbtq-föreningen. Däremot betonades lika rättigheter för alla – oavsett kön och sexuell läggning:

Josefin: Ska vi börja med det första diskussionstemat då? Eh, den handlar om att ni, eh, ska få associera fritt kring vad begreppet jämställdhet betyder, för er.

Martin: Mm... Jämställdhet... Ja, det gäller, samma förutsättningar för alla oavsett kön. Och inte bara kön utan även... Såna saker som, sexuell identitet, sexuell läggning.

[...]

Man tänker ju väldigt, ja, man tänker, kanske omedvetet på jämställdhet mellan män och kvinnor, för det är det som har snackats väldigt mycket om i 40 år liksom. Och eh, ja, det ska ju råda överallt i samhället.

Det är här intressant att notera att Martin nämner att man "kanske omedvetet" tänker på relationen mellan män och kvinnor, vilket antyder medvetenhet om och möjligen en viss distans till den heteronormativa jämställdhetsdiskursen. I denna knyts som sagt jämställdhet främst till arbetsfördelningen i hemmet mellan heterosexuella män och kvinnor, varför jämställdhet möjligen inte framstår som lika centralt för homosexuella relationer och familjer (jfr Dahl 2005).

Arbetsfördelningen mellan män och kvinnor i parrelationer var mer centralt i LB-intervjugruppen. Intervjupersonerna var överens om att det var viktigt att mannen och kvinnan delade lika på sysslorna i hemmet. I intervjun tog intervjupersonerna inte heller avstånd från sysslor i hemmet som traditionellt betraktats som feminina, vilket kan tolkas som en artikulering av maskulinitet som ligger nära diskursen den nye mannen. En jämn uppgiftsfördelning mellan män och kvinnor sågs även som viktigt i arbetslivet. Detta, en jämställd arbetsfördelning, hade nyligen kommit att aktualiseras på arbetsplatsen då man anställt en kvinna på gården. Männerna poängterade flera gånger vikten av att hon utförde samma uppgifter som dem. Samtidigt artikulerades även vad som skulle kunna tolkas som ett mer traditionellt (macho)ideal då det kom till maskulinitet. Då vi diskuterade manlighet sades nämligen följande:

Josefin: Jag tänkte höra vad, vad manlighet innebär för er?

Pelle: Ja... vad är manlighet och vad är kvinnlighet? På det viset... det är en svår fråga, egentligen. Vad är manligt? Jag brukar prata om mannens stollighet här på jobbet. Att man ska visa sig tuff hela tiden och gå in (till djuren) där man inte ska behöva gå in. Istället för att då ta tekniken till hjälp. Det kallar jag för manlig stollighet. Manlighet är väl mer då det här att, äh, man ska fixa det ändå alltså, det finns tekniska hjälpmedel men man gör det hellre utan. Det kanske är lite manlig stollighet, kan man kalla det för (skratt). (Niklas: Jo...)Säg att det är ett tungt lyft då, istället för att åka och hämta en maskin så tar man i

då. Eller som här, så har du en tjur som är lite ilsken av sig så, då går man in då utan, skydd. Det är lite sån här manlig stollighet.

Är det då ett mer traditionellt maskulint arbetarklassideal som artikuleras hos dessa män? Denna tolkning är fullt möjlig. Samtidigt vill jag framhålla att Pelle kritiserar detta maskulinitetsideal genom att själv benämna det som ”manlig stollighet”. Det verkar som jag berört ovan även vara fullt möjligt att kombinera detta maskulinitetsideal med en vilja att utföra feminint kodade sysslor i hemmet, samt att ge kvinnor möjligheter att utföra samma sysslor som männen på arbetsplatsen. I det maskulinitetsideal som artikulerades i intervjun gjordes dock precis som i de andra intervjugrupperna motidentifikation med ”fjollighet”, om än på ett annorlunda sätt. Då vi diskuterar manlighet och omanlighet utspelar sig följande:

Pelle: Nån som inte är manlig det är väl Alexander Bard, det är väl en jävla fjolla (skratt)

Niklas: Nej det kan vi nog vara överens om! (skratt)

Pelle: Men han tjänar väl mer pengar än mig så, han är väl duktig på sitt vis.

Niklas: Han kanske har ett manligare lönekonto? (skratt)

Pelle: Ja (skratt). Sen är han väl en jävla fjolla så, men...

Att tjäna mycket pengar verkar här tolkas som ett slags (status)markör då det kommer till manlighet. I den hegemoniska maskulinitet som Connell beskriver ingår som jag ovan nämnt ett medelklassideal, emedan arbetarklassmän underordnas i hierarkin. Pelles uttalande ovan skulle kunna tolkas som en slags medvetenhet om denna maskulinitetshierarki, i vilken han på grund av sin klassposition och låga inkomst innehar en underordnad position. Intressant nog verkar denna medvetenhet dämpa kritiken av Alexander Bards ”fjollighet”, det sker således inget reparerande av en problematisk subjektspostion på samma sätt som hos Simon i HBTQ-intervjugruppen. Möjligen kan detta bero på att männen i LB-intervjugruppen inte har samma relation till fjollighet som Simon – de anser sig inte själva riskera att hamna i denna inom maskulinitetshierarkin problematiska position och behöver således inte använda samma strategier för att ”reparera” denna.

5.2 De egna privilegiernas osynlighet och andra mäns ojämställdhet

Ett framträdande mönster i intervjuerna var vidare att ju mer individens subjektspositioner sammanföll med den nye mannen (det vill säga vit, heterosexuell medelklassfader), desto mer osynlig tedde sig den egna maskulinitetspositionen. Många av intervjupersonerna i PGL-, ING- samt LB-intervjugruppen hade exempelvis svårt att beskriva hur de själva förhåller sig till maskulinitet. En utsaga som också belyser detta mönster är hämtat från den enskilda intervjun med Mats i PGL-intervjugruppen, där han framställer sig som ordinär eller ”normal” man:

Josefin: Hur skulle du vilja beskriva dig själv då utifrån det vi pratat om, om man tänker den här manlighets-, kvinnlighets, skalan?

Mats: Var jag är nånstans om jag är kvinna eller man där så? [visar skalan med händerna]

Josefin: Mm om du nu ser det som en skala du får beskriva det hur du vill, såklart (skratt).

Mats: Ja, nej men det... Nej jag skulle väl tro att jag är nånstans i mitten på manlighetsskalan. Sen beror det på vad man lägger in då, hur den ser ut då men (J: mm), jag skulle vilja påstå att jag är, en normal man, någorlunda (skratt).

En identifikation med subjektspositioner som sammanfaller med den nye mannen verkade således göra det lättare att se sig som en ”normal man”, samt även att tillskriva andra mer traditionella maskulina egenskaper. Detta kan kopplas till Gottzén och Jonsson (2012) som utifrån Derrida menar att den jämställda mannen skapas som ”normal” i relation till den ojämställda ”andre” genom att både alltför feministiska män liksom invandarmän utmålas som avvikande extremer. Den nya mannen är lagom jämställd medan de andra antingen är för mycket eller för lite jämställda. En sådan privilegierad position blir vidare genom sin oproblematiska, överordnade i relation till normerna osynlig för personerna som innehar dem (Staunæs 2003). Detta kan jämföras med Martin i HBTQ-intervjugruppen som problematiserade sin position som homosexuell i relation till maskulinitet:

Martin: Jag är väl en bra man! Det tycker jag. Alla kanske inte tycker det.

Josefin: På vilket sätt, när du tänker på din egen manlighet?

Martin: Nej men jag är inte ihop med nån, tjej, bara det! (skratt). Jag har inget intresse av det heller. Det tror jag många, kan känna [är omanligt].

Det fanns således en större reflexivitet kring (sin egen) maskulinitet hos männen i hbtq-föreningen. Sexualitet framstod också som tämligen osynligt i samtliga intervjugrupper utom just HBTQ-intervjugruppen, där den egna (homo)sexuella positionen problematiserades i större utsträckning i relation till maskulinitet som jag ovan berörde.

På samma sätt var etnicitet ett centralt tema i M-intervjugruppen, där intervjupersonerna som jag ovan beskrivit försvarade sig mot tänkta anklagelser av dem som muslimer eller invandrare som mer traditionella och ojämställda. Den egna etniciteten var dock osynlig för de som identifierade sig med vita och "svenska" subjekspositioner. Hos intervjupersonerna i PGL-, HBTQ- samt ING-intervjugruppen tillskrevs snarare etnicitet liksom en traditionell, ojämställd kultur "invandrare". Även den äldre generationen framställdes som mer konservativ och traditionell i relation till jämställdhet. Följande är hämtat från ING-intervjugruppen när vi diskuterar jämställdhet och då diskussionen kommer att handla om vilka som är mindre jämställda:

Mikael: Nej men jag tänkte på det här också när du (Lars) sa olika generationer då (är mer konservativa/mindre jämställda) att, det är ju också olika kulturer. Vi hade ju en, man ifrån en, från Bosnien, här tidigare och han kom ju en dag och så sa han "Min fru säger att hon inte ska stryka mina skjortor längre!" (skratt) (Lars: han var ju inte gammal, heller!). Och då sa jag så här, ja du kan titta dig runt omkring här det finns ingen man här som får sina skjortor strukna! (skratt) sa jag så här, var glad för dom åren hon har gjort det och lär dig att stryka. Och då sa han såhär "(djup suck), det här hade aldrig hänt om vi inte hade lämnat Bosnien!" sa han (skratt).

Här förknippas således jämställdhet med den svenska kulturen, emedan mer traditionella mönster tillskrivs andra (invandrades) kulturer, vilket de los Reyes et al.(2006) som sagt även kritiserat jämställdhetsdiskursen för. Intressant att notera var dock att detta mönster inte återfanns i LB-intervjugruppen, där snarare Sverigedemokraterna och Svenska Kyrkan nämndes som konservativa och bakåtsträvande i relation till jämställdhet.

5.3 Jämställdhet som konsensusbaserad särartsdiskurs

Som jag nämnde ovan har diskurser kring särart och konsensus samexisterat med diskurser kring likhet och makt i jämställdhetsdiskurser (Nordberg 2005). I en mer särartsorienterad jämställdhetsdiskurs ses könen som olika men kompletterande och där betonas vikten av konsensus och förhandling i parrelationen snarare än konflikt mellan könen på samhällelig nivå. Nordberg (2005) menar att den jämställdhetsdiskurs som framträder i början av 2000-talet snarare präglas av tankar om maktskillnader mellan könen som könen likhet och konstruktion än tankar om könen särart.

Däremot var det i mitt material just en konsensusbaserad särartsdiskurs som artikulerades i olika utsträckning i samtliga intervjuer då det talades om jämställdhet. Den jämställdhetsdiskurs som artikulerades var även heteronormativ då könen förväntades leva och komplettera varandra i heterosexuella par. Jämställdhet gjordes till en fråga för heterosexuella par och familjer i samtliga intervjugrupper förutom HBTQ-intervjugruppen. Följande utdrag är hämtat från PGL-gruppintervjun:

Josefin: Vad betyder jämställdhet för er? Vad tänker ni på när ni hör det begreppet?

Anders: Ja för mig så är jämställdhet alltså jag ser lite skillnad på jämställdhet och, eh jämlikhet. Jämställdhet skulle jag vilja ha att man både har... skyldigheter och rättigheter.

Mats: Ja för där ser jag lite grann, det här är nått man tar upp ofta i, föräldragrupperna, att, om dom har ett jämställt förhållande. Och jag, min bild det är att, ja, man ska inte behöva diska varannan tallrik eller nått sånt utan man ska, det ska va ett förhållande där båda känner att man kan, får utrymme och, ja, hjälps åt, så gott det går. Tillsammans.

Josefin: Mm. Ehm, tycker ni att ni lever jämställt i era liv?

Anders: Mm, ja jag gör det. Jag känner det, jag är väldigt jämställd, jag är väldigt lyhörd för, manligt kvinnligt och, vem gör vad och så vidare men det är också utifrån, kommunikation. Att kunna prata om det också. Så att det, men jag är ingen, ingen som vad heter det, drivs av paradigmen eller, eller av plikt eller nått annat utan, jag är ganska lyhörd.

Anders skiljer här först mellan (jäm)likhet och jämställdhet. Han understryker också att det inte handlar om politik eller ideal för honom, att han inte drivs av "paradigmen" eller plikt i frågan om jämställdhet. Mats uttrycker också en kritik av tanken om "millimeter-rättvisa" då han inte tycker att exakt fördelning av arbetet i hemmet ("diska varannan tallrik") är viktigt, utan verkar mena att detta sna-

rare är en förhandlingsfråga inom förhållandet, något man löser tillsammans. Även pappagrupsledaren Stefan underströk att de i hans förhållande inte delar helt lika ("kryssar för" alla sysslor man gör) samt att det viktiga är att man är överens och gör det bästa för familjen:

Stefan [...] Och det har väl inte med tid att göra, det är bara att man gör ett beslut som man tycker är bäst för familjen helt enkelt, det är väl också nått jämställt. så det har ingenting med att man delar lika, utan att man försöker samarbeta så att det ska bli så bra som möjligt, för alla. Det är ju ett annat perspektiv på det hela (Josefin: mm). Som känns lite mer eh... Sympatiskt tycker jag. Än att bara dela, endast då kryssa för hur många gånger man har diskat eller, bytt bajsblöja. Jag utgår från att min fru gör, det som är bäst för familjen hela tiden. Och jag vill att hon ska utgå från att jag gör det också. Det är, det är nog ett annat perspektiv på jämställdhet.

Genom betonandet av att göra det som är bäst för familjen artikuleras här en mer familje- än individorienterad diskurs då det kommer till jämställdhet. Detta förekom också i intervjuerna med de muslimska männen. Stefan sätter här även fingret på vad jag ser som en viktig del av både jämställdhets- och maskulinitetsdiskursen som oftast artikuleras i intervjuerna: familje- och barnorientering. När Stefan i slutet av intervjun får tillfälle att lägga till någonting han vill diskutera väljer han att poängtera att de i pappagrupperna inte alls pratade om manlighet eller så mycket om jämställdhet, utan snarare om hur man får en bra relation till sina barn. Detta kan förstås i relation till diskursen om den nya mannen, som enligt exempelvis Bekkengen (2003) inte nödvändigtvis innebär en jämställdhetsorienterad utan snarare en barnorienterad diskurs.

Vikten av förhandlingar inom parrelationen underströks inte bara i PGL-intervjugruppen, utan även i M-, LB- samt ING-intervjugruppen. I LB- samt ING-intervjugruppen då vi i intervjuerna diskuterade jämställdhetspolitiska förslag uttrycktes en explicit kritik av individualiserad föräldraförsäkring samt kvotering av det underrepresenterade könet till olika poster eller positioner på arbetsmarknaden (vilket ofta tolkades som kvotering av kvinnor till bolagsstyrelser). Följande utdrag ur ING-gruppintervjun illustrerar detta:

Josefin: Om vi kommer in lite på jämställdhetspolitik då, vi har pratat lite om det här med, att hämta och lämna barn (på dagis) och så här. Föräldraförsäkringen idag ser ju ut så att det finns en viss kort tid som man inte kan lämna över till den andra föräldern. Eh, men man skulle

ju kunna göra så att man "tvingar" föräldrarna att ta ut lika lång tid att man så, skulle individualisera föräldraförsäkringen. Eh, hur skulle ni se på ett sånt förslag?

Lars: Korkat!

Henrik: Ja.

Mikael: Ja, jag tycker att det måste ändå vara upp till, föräldrarna, ja familjerna.

Lars: Ja, det är ju ändå praktiskt i vissa, oavsett vem som lämnar eller är hemma mest men, om nån ska bestämma att det måste vara sex månader var eller, nej men det är ju inte vettigt! (Mikael: Nej, nej det tycker jag inte). Det är ju ett intrång i, integriteten, tycker jag.

Henrik: Nej, jag håller med.

Lars: Sen kanske det är vettigt att man lagstiftar om, om några månader som det är nu, vad är det tre månader? Det, det kanske är vettigt men, men att, tvinga liksom sex månader det är ju, ungefär lika korkat som att kvotera in (kvinnor) i styrelser, som jag tycker är fullständigt... (skratt).

Männen i LB-intervjugruppen var kritiska till lagstiftning på jämställdhetsområdet överhuvudtaget, "Det är något vi måste lära oss, det blir nog bara fel om vi ska lagstifta om", som Niklas uttryckte det. Man ansåg således snarare inom dessa intervjugrupper att jämställdhet måste åstadkommas genom förhandlingar i den heterosexuella parrelationen/familjen, än genom en aktiv jämställdhetspolitik och lagstiftning.

I intervjuerna med männen i hbtq-föreningen framträdde dock en ambivalens inför särartsdiskursen, de debatterade tankar om könens likhet respektive särart på ett annat vis än i de andra intervjuerna. Jag tolkade detta som att jämställdhetsdiskursen här sammanvävdes eller mötte motstånd i en hbtq-förenings-specifik diskurs inom vilken man snarare betraktade kön som flytande än binärt motsatspar.

5.4 För jämställdhet – men mot feminism?

Ett annat intressant mönster som tydligt framträdde i mitt material var slutligen att samtliga intervjupersonerna i alla intervjugrupper såg feminism som för konfliktbetonad och extrem. Det enda undantaget var Simon i HBTQ-intervjugruppen som sa att han skulle kunna kalla sig feminist, Martin och Erik i denna intervjugrupp föreslog dock då i stället termerna "genusaktivist" och "rättvisekämpe". Pappagrupsledaren Per artikulerade också en sorts feminism, särartsfeminism, och menade att arbetet och omsorgen

om barnen i den privata sfären behövde uppvärderas. Per påpekade således att det traditionellt kvinnliga behöver uppvärderas, men opponerade sig samtidigt mot tanken om ett ”androgynnt samhälle” där skillnaderna mellan män och kvinnor försvinner. I PGL-intervjugruppen menade man i övrigt att män ofta underordnas kvinnor i den privata sfären och hindras från att exempelvis ta ut föräldradighet och få vårdnaden om barnen vid vårdnadstvister. Däremot var man som sagt intressant nog emot kvoterad föräldraförsäkring, trots att detta potentiellt skulle kunna öka mäns rättigheter i familjen.

Detta mönster, att man sade sig vara för jämställdhet men samtidigt i samtliga intervjugrupper uttryckte kritik mot feminism, är ju inte så underligt då man beaktar att de flesta intervjupersonerna var överens om att jämställdhet måste lösas genom förhandlingar inom familjen/parrelationen, inte genom lagstiftning. Feminismen ansågs ur detta perspektiv vara för extrem då den ansågs förespråka just en mer radikal jämställdhetslagstiftning, samt då den poängterade mäns makt och överordning på ett sätt som ansågs omöjliggöra en konstruktiv diskussion. Gudrun Schyman och andra som uppfattades som feministiska politiker eller grupperingar som Grupp 8 och ROKS fick i de flesta intervjuerna symbolisera detta alltför extrema, konfliktbetonade perspektiv. Nedanstående är ett utdrag ur LB-intervjugruppen:

Josefin: Mm. Jag har egentligen, bara en fråga kvar, och det är vad ni tänker på när ni hör, begreppet feminism... Vad betyder det för er?

Niklas: Gudrun Schyman! (skratt).

Kjell: Ja! Jag kom också att tänka på henne!

Pelle: Nej men det första jag, det var faktiskt Mona Sahlin. Och hennes jävla uttalande om Stefan Löfven. När hon tyckte att man skulle lagstifta, i avtal, man skulle avtala fram feminismen. Det är ingenting man kan avtala fram! Man kan inte lagstifta det heller... ja det, det lär du dig genom att umgås med tjejer, inte genom feminism.

Kjell: Ja och de, som jag uppfattar som karlhatare som vill gå lite längre än (skratt), det är nästan så att männen kommer i underläge istället!

[...]

Pelle: Ja... nej jag tror nog att feminism har att göra med att man, det man måste förstå att män och kvinnor vi är olika, ändå fast vi ska va jämställda... och jag menar, kvinnor har andra behov än vad jag har. Lära sig att förstå, de här skillnaderna. [...]. Men det behöver inte va feminism... ja men som Gudrun Schyman nu som man läser om, jag läser ju rätt mycket, politiska ledare och så det tycker jag är rätt kul faktiskt och, hennes talibantal, det har hon ju fått äta upp. Och jag menar, tar du FI överhuvudtaget så... (Kjell avbryter)

Kjell: Det är ju såna uttalanden som fastnar på hjärnan (skratt)

Pelle: Ja, ja men om jag hamnar i diskussion med en tjej, som menar på att alla, alla karlar ja men titta, ja men vi, karlar hit och karlar dit och de står för våldsbrott. Ja men visst, 90 % av våldsbrott begås av män, 90, 99 % av alla våldtäkter begås av män, 95 % av alla knarkbrott begås av män. Men ska jag sätta mig i diskussion med en kvinna, och hon har den uppfattningen, jag sätter mig ner och det första hon säger till mig är ja, du är en presumtiv våldtäktsman, den diskussionen, den förhandlingen är ju dödfödd!

Niklas: Jaja, ja det blir aldrig något klokt av.

Pelle: Det är feminism alltså! De extrema då som, och då kommer man ju in på Grupp 8 och rödstrumporna då...

Samma tanke, att feministernas kritik mot män som en kollektiv, överordnad grupp omöjliggjorde en konstruktiv diskussion, dök även upp i ING-intervjugruppen:

Josefin: Mm, den sista frågan jag har, det är vad ni tänker på när jag säger feminism, begreppet feminism, vad innebär det för er?

Lars: Gudrun Schyman! (skratt)

[...]

Henrik: Jag vet inte... men Schyman gick ju åt jävligt hårt då. Vi män är ju, inte mycket att hänga i julgranen.

Mikael: Ja men det, det blir ju bara larvigt! (skratt)

Lars: Ja det blir ju det.

Henrik: Ja med pittskatt och allt vad hon höll på med. Man är potentiell våldtäktsman (Mikael: män är djur), bara för att man är man. Det går ju liksom inte att bemöta sånt ens.

Mikael: Nej men det blir så oseriöst, då tappar man ju intresset för hela den där debatten och tänker att, ja men det kan dom ju hålla på med i sin sandlåda liksom, det... det är ingenting som jag kan, relatera till min värld.

Intervjupersonerna verkade således även anse sig kollektivt anklagade av feminismen i egenskap av män, anklagelser som de inte kunde "relatera till i sin värld" som Mikael uttrycker det. Ändå lyfter Pelle i LB-intervjugruppen statistik som illustrerar mäns överrepresentation i exempelvis våldsbrott. Jag frågade dock inte uttryckligen om mäns våld mot kvinnor då vi diskuterade jämställdhet eller jämställdhetspolitiska förslag i intervjuerna. Ingen av intervjupersonerna i någon av intervjugrupporna kopplade heller detta till jämställdhet, vilket är intressant att notera då det som jag nämnde ovan ändå är ett prioriterat område i den nuvarande regeringens jämställdhetspolitik. Det var bara i de två ovanstående utdragen ur LB- och ING-intervjuerna som mäns våld mot kvinnor lyftes, och frågan om mäns våld mot kvinnor verkar provocera. Det

verkar ses som en feministisk fråga, och därmed en fråga om könsmakt snarare än jämställdhet.

Detta kan kopplas till sociologen Cathrin Wasshede (2010) som i sin avhandling skiljer mellan den mer könsneutrala jämställdhetsdiskursen som betonar konsensus, dialog och reformism och könsmaktsdiskursen som utgår från att gruppen kvinnor är underordnade gruppen män på ett strukturellt plan och betonar konflikt, systemkritik och revolution. Även om dessa diskurser kan överlappa varandra, menar Wasshede att jämställdhetsdiskursen till skillnad från könsmaktsdiskursen är en statligt sanktionerad ideologi som således har större möjlighet att definiera vad som anses legitimt i jämställdhetspolitiska diskussioner (Wasshede 2010). Det verkar således som om den diskurs som männen i min studie artikulerar ligger närmare den konsensusbaserade jämställdhetsdiskurs som Wasshede urskiljer som dominerande i samhället än en mer konfliktbetonad könsmaktsdiskurs.

6 Avslutande diskussion

6.1 Jämställdhetsdiskursens och den nye mannens exkluderingar

Jag har ovan illustrerat hur jämställdhetsdiskursens och den nye mannens exkluderingar påverkade främst de intervjupersoner som anropades till och intog de muslimska och homosexuella subjektspositionerna. Min tolkning är att de förhandlade den underordning som de placerades i genom deras (i relation till jämställdhetsdiskursen och den nye mannen) problematiska subjektspositioner på olika sätt. De muslimska männen försvarade sig mot den underordnade subjektsposition de anropades till genom att artikulera och kontrastera mer traditionella familjevärderingar med mannen som huvudansvarig försörjare i familjen mot den svenska, individualistiska diskursen. Hos männen i hbtq-föreningen förekom ett skillnads- och hierarkiskapande gentemot "fjollighet" eller kvinnlighet för att "behålla sin värdighet" som Simon uttryckte det, det vill säga "reparera" den problematiska, underordnade subjektsposition som homosexuell innebär i relation till maskulinitet.

Andra som ofta exkluderas ur diskursen den nye mannen är män i arbetarklassen på landsbygden, som ofta beskrivs som traditionella och konservativa i relation till jämställdhet (Nordberg 2005). Männen i LB-intervjugruppen var också som jag ovan nämnt medvetna om att deras lägre löner marginaliserade dem i maskulinitetshierarkin. De artikulerade, men kritiserade också, ett mer machobetonat maskulinitetsideal. Däremot skedde inget reparerande av denna problematiska subjektsposition på samma sätt som hos Simon i HBTQ-intervjugruppen. Möjligen är således en arbetarklassposition mindre problematisk än en som förknippas med homosexualitet i relation till maskulinitetshierarkin. Arbetarklassmaskuliniteter benämns ju också av Connell som marginaliserade i relation till den hegemoniska maskuliniteten, emedan homosexuella benämns som underordnade (Connell 1995). "Fjollighet" var en motidentifikation även i PGL- och ING-intervjugruppen, men inte heller där skedde ett reparerande av en problematisk subjektsposition, möjligen då männen identifierade sig med heterosexuella medelklasspositioner.

Jag vill också påpeka att männen i LB-gruppen inte som i många andra intervjugrupper utmålade invandrare som ojämställda. En möjlig tolkning av detta som jag tangerat ovan är att en identifi-

kation med subjektspositioner som sammanfaller med den nye mannen verkade göra det lättare att se sig som en ”normal, jämställd man”, och tillskriva andra mer traditionella egenskaper. Männerna i LB-intervjugruppens marginalisering i denna diskurs på grund av sin arbetarklassposition gjorde möjligen att de inte identifierade sig som just ”vanliga, jämställda män”. Deras position konstruerades således inte som just normal och jämställd i relation till andra män som betraktas som mer traditionella, t ex invandrar-män (jfr. Gottzén & Jonsson 2012).

Det kan upplevas som att jag riktar en skarpare kritisk udd mot männen i PGL- och ING-intervjugrupperna än de andra männen i denna studie. Detta är inte ett resultat av att de intervjupersonernas utsagor och ställningstaganden är mer problematiska ur ett feministiskt perspektiv. Snarare utgår den från en medvetenhet från min sida om att de privilegierade positioner som dessa personer befann sig i (som vita, heterosexuella medelklassmän) sällan ifrågasätts utan snarare framhålls som goda exempel i jämställdhetsdiskursen. Min eventuella hårdare granskning av dem ska därmed ses som ett försök att utmana denna diskurs och på så vis bidra med ett nytt perspektiv på jämställdhet och maskulinitet, ett försök att dekonstruera jämställdhetsdiskursens ”goda” och ”nya” man. Jag vill också framhålla vikten av att man bör sluta måla upp vissa män som (endast) problematiska i relation till jämställdhet. I mitt material kan exempelvis HBTQ-intervjugruppens artikulering av kön som en flytande skala snarare än ett binärt motsatspar nämnas. Om man istället riktar allt fokus mot den nye mannen (en svensk, heterosexuell fader), privilegieras vissa grupper och andra underordnas. Denna nye man innebär möjligen som sagt också snarare en barn-än jämställdhetsorientering, som Bekkengen (2003) påpekat. Centralt i diskursen den nye mannen verkar också ”manlighet” samt heterosexualitet vara. Dessa aspekter av den nye mannen diskuteras här nedan.

6.2 Den nye (manlige) mannen – för jämställdhet ”i-princip”?

De personer som hade störst möjligheter att identifiera sig med de vita, heterosexuella subjektspositioner som diskursen den nye mannen privilegierar var som sagt männen i PGL- och ING-intervjugrupperna. Dessa intervjupersoner (liksom de flesta andra) artikulerade i intervjuerna en särarts- och konsensusbetonad jäm-

ställdhetsdiskurs, där mäns rättigheter i familjen ibland betonades. Samtidigt underströk intervjupersonerna i PGL-intervjugruppen att de snarare var intresserade av relationen till sina barn än jämställdhet i sig. Precis som Bekkengen (2003) diskuterat pekar således mitt material mot att den nye mannen inte automatiskt innebär en orientering mot jämställdhet, utan kanske snarare mot barn och föräldraskap. Jag vill här påpeka att man naturligtvis inte så att säga behöver kasta ut den nye mannen med badvattnet. De nya barnorienterade praktikerna som verkar vara centrala i diskursen kring den nye mannen behöver inte förkastas, då detta kan luckra upp vad som betraktas som typiskt manligt och kvinnligt arbete i samhället och således rubba den könsbinära logik som upprätthåller genus-systemet.

I relation till detta bör dock det avståndstagande gentemot kvinnlighet och fjollighet och bevarande av manlighet som ägde rum i PGL- och ING-intervjugrupporna diskuteras, vilket pekar mot att den ovan nämnda könsbinariteten ändå riskerar att bevaras. Som jag påpekat ovan verkade "velourpappan" eller "mjukismannen" blivit en negativ motbild för männen i PGL-intervjugruppen. Både Klinth och Johansson (2010) samt Hill (2007) har beskrivit hur denna förskjutning mot en mer manlig "ny man" ägde rum i slutet på 1970- och början av 1980-talet i pappaledighetskampanjer respektive mansrörelsen. Hill diskuterar ändå huruvida mansrörelsen påverkat mansrollen i positiv riktning, då det ju idag betraktas som tämligen accepterat att som man engagera sig i sina barn (vilket också sågs som ett ideal bland mina intervjupersoner). Hill påpekar dock att detta möjligen accepterats i större utsträckning på grund av ekonomiska skäl, då mäns barnomsorg kommit att behövas i och med kvinnors ökade förvärvsarbete (Hill 2007). Hill undrar om inte de mer emotionella aspekterna av den nye mannen som den tidiga mansrörelsen uppmuntrade såsom emotionalitet, gråt, manlig kroppskontakt och så vidare är genusöverträdelser som inte har en (ekonomisk) samhällsfunktion, varför den inte accepterats i samma utsträckning:

Om kvinnor skulle kunna yrkesarbeta, vilket var ett mål för både stat och näringsliv, så var det en ren nödvändighet att man delade på hushållsarbetet. Här hade alltså genusöverträdelserna en ekonomisk funktion. Men vem, mer än den enskilde mannen, tjänar på att han gråter? (Hill 2003, 59).

Jag menar att detta är frågor som i större utsträckning skulle behöva diskuteras i relation till män och jämställdhet – vad är det egentligen vi förväntar oss att jämställda män ska göra och vara, och vilka inkluderas i kategorin jämställda män? Är mäns barnomsorg ett medel för att uppnå ökad jämställdhet, eller finns det andra ”genusöverträdelser” som också bör uppmärksammas? Och hur ska jämställdhet i så fall åstadkommas, om dessa barnomsorgsinriktade män samtidigt är måna om att bevara någon slags ”manlighet” och verkar vara för jämställdhet ”i-princip” men är mer kritiskt inställda till ett könsmaktsperspektiv och mer radikal jämställdhetspolitisk lagstiftning?

För även om den nye mannens barnorientering skulle kunna innebära att ”den kvinnliga” omsorgen om barn uppvärderas då män utför det i samma utsträckning som kvinnor, skulle samtidigt sexism eller diskriminering av kvinnor inte per automatik bekämpas på andra arenor i samhället om jämställdhet snarare endast handlar om arbetsfördelningen i det heterosexuella paret. I mitt material var vidare en blindhet inför den egna privilegierade positionen framträdande vilket gör att diskursen om den nye mannen, som Järnklo (2008) påpekat, kan möjliggöra för män som tar ut sin del av föräldraförsäkringen att inte reflektera över de privilegier som tillkommer de män som kan inta vita, heterosexuella medelklasspositioner. Mina intervjupersoner reflekterade inte heller särskilt mycket över den makt som tillkom dem som män, utan var snarare mycket kritiska mot feminismen som ansågs förespråka ett perspektiv där mäns strukturella överordning i samhället fokuseras.

Jag menar som sagt att denna kritik gentemot könsmaktsperspektivet och en mer progressiv, feministisk jämställdhetspolitik kan förstås utifrån att männen i min studie artikulerade en mer konsensusbaserad jämställdhetsdiskurs. De ansåg att jämställdhet var en fråga som bäst kunde lösas genom förhandlingar inom parrelationen eller familjen – inte genom lagstiftning. Frågor som berör könens makt på ett mer strukturellt plan, exempelvis mäns våld mot kvinnor, osynliggjordes därmed. Denna jämställdhetsdiskurs kan också som Wsshede påpekar vara dominerande i samhället då den är statligt sanktionerad. Jag menar att denna diskurs dominans skulle kunna innebära svårigheter att lämna den i-princip-inställning till jämställdhet som Lars Jalmert (1984) urskilde bland män på 1980-talet. Jämställdhetsdiskursen verkar också kunna innebära ett fokus på könens särart och kompletterande egenskaper, och ett bevarande av manlighet och hetero-

sexualitet verkar vara centralt inom denna liksom i diskursen om den nye mannen. I detta riskerar både den könsbinaritet och den heteronormativa logik som genusystemet bygger på och som jämställdhetspolitiken torde sträva efter att riva ner istället att reproduceras. Jag menar att detta måste utmanas för att en mer konstruktiv och inkluderande jämställdhetsdiskurs ska komma till stånd.

Referenser

- Althusser, L (1976). *Filosofi från proletär klasståndpunkt*. Lund: Bo Cavefors förlag.
- Bekkengen, L(2002). *Man får välja – om föräldraskap och föräldraledighet i arbetsliv och familjeliv*. Malmö: Liber.
- Bekkengen, L (2003). Föräldralediga män och barnorienterad maskulinitet. I Johansson, T & Kuosmanen, J (red.) *Manlighetens många ansikten – fäder, feminister, frisörer och andra män*. Malmö: Liber. 181–202.
- Connell, R.W. (1995). *Maskuliniteter*. Göteborg: Daidalos.
- Dahl, U (2005). Scener ur ett äktenskap: Jämställdhet och heteronormativitet. I Kulick, D. (red.) *Queersverige*. Stockholm: Natur och kultur.48–71.
- de Bonfils, L, Humbert, A L, Ivaškaitė-Tamošiūnė, V, Manca, A R, Nobrega, L, Reingardė, J, Riobóo Lestón I.(2013). *Gender Equality Index Report*. EIGE – European Institute for Gender Equality. Elektroniskt dokument hämtat 28 juni 2013 från: <http://eige.europa.eu/apps/gei/content/Gender-Equality-Index-Report.pdf>
- de los Reyes, P, Molina, I & Mulinari, D (2006). *Maktens (o)lika förklådnader. Kön, klass och etnicitet i det postkoloniala Sverige*. Stockholm: Atlas.
- Egeberg Holmgren, L(2011). *IngenMansLand. Om män som feminister, intervjuframträdanden och passerandets politik* (Diss.) Uppsala: Sociologiska institutionen, Uppsala universitet.
- Gottzén, L (2011). Editorial: Men, myths and masculinity politics. *Norma*, 6(2), 105–108.
- Gottzén, L & Jonsson, R (red.) (2012). *Andra män. Maskulinitet, normskapande och jämställdhet*. Malmö: Gleerups.
- Hausmann, R, Tyson, L&Zahidi, S (2010). *The global gender gap report 2010*. Lausanne: World Economic Forum. Elektroniskt dokument hämtat 18 oktober 2011 från http://www3.weforum.org/docs/WEF_GenderGap_Report_2010.pdf

- Hill, H (2003). Befria mannen. Försök till ny genusordning? I Johansson, Thomas & Kuosmanen, Jari (red.) *Manlighetens många ansikten. Fäder, feminister, frisörer och andra män*. Malmö: Liber, 46–61.
- Hill, H (2007). *Befria mannen. Idéer om förtryck, frigörelse och förändring hos en svensk mansrörelse under 1970- och tidigt 1980-tal*. Umeå: H:ström – Text och Kultur.
- Jalmert, L (1984). *Den svenske mannen*. Stockholm: Tiden i samarbete med Arbetsgruppen om mansrollen.
- Johansson, T (2013). *Maskuliniteter i förändring*. Underlagskapitel i Utredningen om män och jämställdhet (U 2012:10). Elektroniskt dokument hämtat 10 oktober 2013 från: <http://www.mänochjämställdhet.se/wp-content/uploads/2013/10/Maskuliniteter-i-förändring-13-sep-2013.pdf>
- Järvklo, N (2008). En man utan penis. Heteronormativitet och svensk maskulinitetspolitik. *Lambda Nordica*. 13(4), 17–33.
- Kjellberg, J (2012). *Jämställdhet, maskulinitet och (o)privilegerade subjektspositioner. En intervjustudie om diskurser kring jämställdhet, "den nye mannen" och "andra män"*. Masteruppsats. Uppsala: Uppsala Universitet.
- Kjellberg, J (2013). Jämställdhet, maskulinitet och (o)privilegerade subjektspositioner: Den svenska jämställdhetsdiskursens exkluderings. (i tryck) *Norma*, 8(2).
- Klinth, R & Johansson, T (2010). *Nya svenska fäder*. Umeå: Boréa.
- Laclau, E & Mouffe, C (1985). *Hegemony and socialist strategy: Towards a radical democratic politics*. London: Verso.
- Nordberg, M (2005). *Jämställdhetens spjutspets? Manliga arbetstagare i kvinnoyrken, jämställdhet, maskulinitet, femininitet och heteronormativitet*. Göteborg: Arkipelag.
- Plantin, L (2003). Mäns föräldraskap. I Johansson, Thomas & Kuosmanen, Jari (red.) *Manlighetens många ansikten. Fäder, feminister, frisörer och andra män*. Malmö: Liber, 150–163.
- Regeringskansliet (2013). *Om regeringens jämställdhetspolitik*. Elektroniskt dokument hämtat 10 oktober 2013 från: <http://www.regeringen.se/sb/d/13273>.
- Smith, A-M (1998). *Laclau and Mouffe: The radical democratic imaginary*. London: Routledge.

- Staunæs, D (2003). Where have all the subjects gone? Bringing together the concepts of intersectionality and subjectification. *NORA - Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 11(2), 101–110.
- Wasshede, C (2010). *Passionerad politik*. Om motstånd mot heteronormativ könsfakt. Malmö: Bokbox förlag.
- Winther-Jørgensen, M& Phillips, L (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1, Intervjupersoner

Presentationen av intervjupersonerna nedan baseras på en enkät där intervjupersonerna själva fick fylla i ålder, yrke, föräldrars och eget födelse- och uppväxtland, samt egen könsmässig och sexuell identifikation.

PGL-INTERVJUGRUPPEN

Anders, 60-årsåldern, heterosexuell man, född och uppvuxen i Sverige, sjuksköterska.

Mats, 50-årsåldern, heterosexuell man, född och uppvuxen i Sverige, civilingenjör.

Enskilda intervjuer (deltog ej i fokusgruppen):

Stefan, 40-årsåldern, heterosexuell man, född och uppvuxen i Sverige, arbetar inom akademien.

Per, 40-årsåldern, heterosexuell man, född och uppvuxen i Sverige, Ekonom.

HBTQ-INTERVJUGRUPPEN

Erik, 40-årsåldern, homosexuell man, född och uppvuxen i Sverige, förtidspensionär.

Martin, 45-årsåldern, queer man, född och uppvuxen i Sverige, journalist.

Paul, 25-årsåldern, pansexuell man, född och uppvuxen i Frankrike, 50 % student 50% arbete.

Simon, 20-årsåldern, homosexuell man, vit/"svensk", student. (Deltog ej i enskild intervju)

M-INTERVJUGRUPPEN

Hamid, 55-årsåldern, heterosexuell man, palestinier uppvuxen i Syrien, har bott i Sverige i 33 år, vaktmästare och medlare på skola.

Sameer, 35-årsåldern, heterosexuell man, palestinier uppvuxen i Irak, har bott två år i Sverige, utbildad ingenjör, arbetar som fritidsledare.

Rami, 45-årsåldern, heterosexuell man, palestinier som bott i Sverige i 22 år, fritidsledare.

LB-INTERVJUGRUPPEN

Kjell, 65-årsåldern, heterosexuell man, född och uppvuxen i Sverige, lantbrukare (egenföretagare).

Pelle, 55-årsåldern, heterosexuell man, född och uppvuxen i Finland, lantbrukare (anställd).

Niklas, 35-årsåldern, heterosexuell man, född och uppvuxen i Sverige, lantbrukare (anställd).

ING-INTERVJUGRUPPEN

Mikael, 45-årsåldern, heterosexuell man, född och uppvuxen i Sverige, systemkonstruktör, (ingenjörsexamen).

Lars, 65-årsåldern, heterosexuell man, född och uppvuxen i Sverige, civilingenjör (civilingenjörsexamen).

Henrik, 45-årsåldern, heterosexuell man, född och uppvuxen i Sverige, försäljningsingenjör (gymnasieingenjörsexamen).

Bilaga 2, Intervjuguide

Introduktion

Berätta gärna lite om ert nätverk/arbetsplats/förening.
Vad fick er att vilja bli engagerade här?
Känner ni varandra sedan tidigare?

Diskussionsteman

Vad innebär jämställdhet för er?
Vad innebär jämställdhet i era liv, är det viktigt med jämställdhet för er?
Hur lever man jämställt? Handlar det bara om parrelationer?

Diskussion kring jämställdhetspolitiska förslag, till exempel:
Kvotering (av kvinnor/män) till vissa positioner där det råder en ojämn könsfördelning
Delad/individualiserad föräldraförsäkring,

Vad innebär manlighet för er?
Vad innebär omanlighet?
Omgivningens samt samhällets bild/ideal kring manlighet, omanlighet?
Hur förhåller ni er till omgivningens/samhällets bild/ideal?

Vad eller vem tänker ni på när ni hör ”en jämställd man”?
Finns det några förebilder för er kring ”den jämställda mannen”?
Är den jämställda mannen manlig/omanlig?

Vad/vem tänker ni på när ni hör en ojämsälld man?
Är den ojämsällda mannen manlig/omanlig?

Hur ser samhällets bild/ideal ut kring den jämställda respektive den ojämsällda mannen?
Framställs något/någon som mer jämställda respektive ojämsällda?

Vad/vem tänker ni på när ni hör ”den jämställda kvinnan”?
Vad innebär kvinnlighet för er? Okvinnlighet?

Vad tänker ni när ni hör ordet feminism?
Skulle ni kalla er feminister?

Avslutning

Är det något ni vill tillägga/som ni tycker att jag glömt att fråga om?